

ШКОЛА ДЛЯ ДИТИНИ

У статті розглянуто Дальтонський план як відроджену концепцію альтернативної освіти в Польщі; як приклад, наведено навчальний заклад «Школа для дитини», який втілює ідеї альтернативної освіти в системі оновленої моделі навчання та виховання за Дальтонським планом.

Ключові слова: реформа, альтернативна освіта, дальтонська педагогіка, альтернативна школа.

Характерними ознаками нової парадигми системи освіти в Польщі у ХХІ столітті є скерованість на демократизацію, децентралізацію, а також на пріоритети особистості. Використання цієї парадигми означає поєднання передачі учням важливої інформації з їхнім вихованням через залучення до спільної творчості, до активної взаємодії і діяльнісного навчання, що незамінні у випадку розвитку вільної особистості й формування у неї критично-креативних навичок, здатності до інноваційної діяльності.

Одним з утілень гуманістично-демократичних цінностей у процес освіти є створення альтернативних шкіл. Варто зазначити, що останні десятиліття в Польщі відбувається значний розвиток альтернативної освіти. На думку відомого науковця у Польщі Богдана Сліверського, цей процес є успішним головним чином тому, що вчителям, батькам та учням неможливо вже більше було толерантно сприймати традиційну модель школи з її ієрархічною, авторитарною владою і директивним спрямуванням навчання та виховання. Сучасний світ із динамічним проникненням у життя нових комунікаційних технологій, а, отже, з відкритістю на велику кількість джерел знань сам змушує до реформи освіти [3, с. 7].

У зв'язку з реформою освіти в Польщі в кінці ХХ на початку ХХІ століття, а також демократизацією та гуманізацією суспільства почалось відродження забутих моделей навчання і виховання. Зокрема, велика увага приділяється впровадженню в навчальний процес Дальтонського плану. Варто відмітити, що вперше концепція навчання за Дальтонським планом виникла в 1919 році, як пошук альтернативи класно-урочній системі. Назва Дальтон-план походить від м. Дальтон (штат Массачусетс, США), де вперше Дальтонський лабораторний план був апробований у місцевій школі. Його засновницею є американський педагог Елен Паркхерст, яка в своїй щоденній праці вчителя зіштовхнулася з проблемами навчання великої групи дітей різного віку. Її організаційні здібності, креативність та беззаперечне покликання до вчительської праці знайшли підтвердження у вислові: «Хто шукає, той знаходить».

У своєму підході до навчання дитини Елен Паркхерст підкреслювала, що свобода та відповідальність у виборі видів діяльності дитини є взаємопов'язані і не функціонують окремо. Вона вважала, що не існує самостійності без поваги до індивідуальних здібностей, не існує співпраці без поваги до інших осіб, з якими ми співпрацюємо або зобов'язані співпрацювати. На думку Елен Паркхерст, для дитини умовою справжнього навчання свободи, самостійності та співпраці є створення вчителем сприятливого середовища. Застосовуючи свій підхід до навчання, педагог різко критикувала існуючу класно-урочну систему. На її думку, ефективна освіта – це свобода, розрив зі знищуючим відбором та поділом дітей за статтю та віком, креативність і гнучкість програми навчання [1, с. 22]. Значну роль у цих перетвореннях відводилась вчителю. Він повинен достеменно зрозуміти вміння, здібності, зацікавлення, а також темп праці дитини. Належне спостереження за вихованцями мало на меті відповідне керування їхнім процесом розвитку. Як зазначала Елен Паркхерст, учитель – це умілий режисер, який визначає завдання дітям, надаючи їм роль активних дослідників та першовідкривачів [1, с. 56]. Концепція Елен Паркхерст швидко розповсюдилась у США, а потім у Великобританії і Нідерландах. У цих країнах до 1925 року утворилось 25 дальтонських шкіл. Також ця система навчання мала багатьох послідовників у Росії, Китаї та Японії. В Європі подібні школи розвивались до 30-х років ХХ століття, а після Другої світової війни відродились у 60-х роках. У 1990 році в Нідерландах діяло 40 дальтонських шкіл, а на початку ХХІ століття понад 100, більшість з яких – це основні школи. Сьогодні дальтонські товариства існують у 13 країнах. У світі є близько 400 навчальних закладів, що працюють на трьох головних засадах дальтонської педагогіки: відповідальності, самостійності та співпраці.

Один із перших польських дидактиків та істориків педагогічної думки Богдан Наврочинський ще у 1929 році присвятив системі Дальтонського плану окремий розділ про свободу і примус у вихованні. Він зазначав, що ця система належала до визначних світових педагогічних реформ і підкреслював новаторський підхід Елен Паркхерст до освіти. Польська освіта міжвоєнного періоду дуже жваво реагувала на будь-які реформаторські рухи. Піонеркою перенесення дальтонського плану до Польщі була доктор освіти Ядвіга Млодковська, директор Державної жіночої вчительської семінарії в Хелмі. Вона, відвідавши дальтонські школи в Англії, опрацювала обов'язкові елементи Дальтонського плану і розповсюджувала його, проводячи численні доповіді на цю тему на зібраннях і з'їздах учителів у Любліні, Лодзі, Кракові, Варшаві та Вільне. Також видатний польський педагог Хенрік Ровід у 1931 році видав книжку, присвячену Дальтонському плану, описуючи не тільки його філософські та дидактичні основи, але, що є дуже важливим для його розповсюдження в Польщі, презентуючи в ній краківський досвід учителів, які впроваджували цю систему у своїх школах.

У військовий період та у часи радянської влади дальтонські школи в Польщі припинили своє існування. Лише після понад 60 років відсутності таких шкіл розпочав свою діяльність навчальний заклад, а саме підставова школа *ABiS* «Школа для дитини» (*School4 Child*) в м. Лодзь, який утілює ідеї альтернативної освіти в системі оновленої моделі навчання та виховання за Дальтонським планом. Школа була створена в 2008 році і є першою в Польщі дальтонською школою. Директор та засновник закладу – Анна Совінська, відома з 90-х років ХХ століття як учитель авторських класів шкільної освіти, засновник газети, руху та нагороди «Вчитель класу», співавтор першої альтернативної абетки «Подорож із Каспером», авторка багатьох дидактичних посібників для інтегрованого навчання. У 2012 році Анна Совінська була нагороджена почесним титулом «Найкращий Директор у Польщі».

У «Школі для дитини», згідно із Законом про Систему освіти від 07.09. 1991 року, за основу навчання та виховання були прийняті універсальні принципи етики, записані в Міжнародній Конвенції про Права дитини, Конституції РП, Програмній основі освіти загальної основної школи, а також Програмних основ дошкільного виховання для дитячих садків і дошкільних відділень Основних шкіл. Школа реалізує нульовий клас та шестирічний цикл освіти, по закінченні якого надається можливість продовжувати навчання в гімназіях. Школа провадить інноваційну та експериментальну діяльність за Дальтонським планом, яка обіймає навчання одного, декількох або всі предмети, всю школу або її частину (клас, група чи відділ групи) [4].

Як зазначає директор та засновниця школи Анна Совінська, після багатьох років пошуку різних педагогічних альтернатив вона натрапила на концепцію Дальтон-плану. Відкриття педагогіки Дальтон-плану дало вчителю надію на краще майбутнє в організації освітніх процесів у польському дошкільному та шкільному навчанні та вихованні. Анна Совінська спонукала інших педагогів зацікавитись дальтонською освітою. В результаті цього вісім педагогів відвідали дальтонську школу в Нідерландах в м. Амерсфурт. Після повернення вони склали навчальні програми згідно з основними принципами дальтонської педагогіки та придбали необхідний дидактичний матеріал. Таким чином, були визначені основні напрямки навчання та виховання в «Школі для дитини», а саме – виховання творчих та активних особистостей, а також підготовка дітей до життя в єдності з собою, іншими людьми і природою.

Допомога дитині в її всебічному розвитку через: набуття нею необхідних здібностей для розвитку мовлення, читання та письма, виконання елементарних математичних дій, використання простих знарядь праці і навчання навичок суспільного життя; розвиток пізнавальних здібностей учнів; розвиток пізнавальної мотивації, яка готує дитину до систематичних інтелектуальних та фізичних зусиль; пробудження й розвиток естетичної вразливості; зміцнення віри у власні сили і здібності для досягнення поставленої мети; розвиток здібностей розрізнення реального та уявного світу; формування потреби й здатності піклуватись про власне тіло та здоров'я; створення умов для пізнання минулого і теперішнього країни; зміцнення почуття культурної, історичної, етичної та національної тотожності; створення умов для розвитку уяви й вербальної експресії; забезпечення опіки та допомоги у створенні для дитини сприятливого середовища; врахування індивідуальних потреб дитини й забезпечення у співпраці з батьками безпечного та здорового середовища для неї; створення умов для індивідуальних і групових дій для добробуту інших дітей.

«Школа для дитини» як середовище інтелектуального та суспільного життя забезпечує підготовку дітей до подальшої науки, життя й праці у різних видах людської діяльності, а саме: розвивати свої пізнавальні здібності, інтереси та вміння; виділятися особистісними цінностями, волею і

рисами характеру; опанувати необхідними вміннями для планування та організації науки, праці й відпочинку; цінувати значення науки та технічного прогресу для розвитку цивілізації; володіти навичками сумлінної й ретельної праці; розуміти та цінувати власне життя і здоров'я, а також протистояти проявам суспільної патології.

У квітні 2011 року «Школа для дитини» отримала Сертифікат від представників Міжнародного товариства Дальтонських шкіл, який зараховує заклад до мережі надзвичайно привабливих педагогічних установ альтернативної освіти у світі. Цей титул школа отримала після перевірки закладу нідерландським президентом *Dalton International* Роелом Ронерем та Хансем Венке, які є едукаторами педагогіки Дальтонського плану. Перевірка відбувалась таким чином, що едукатори спілкувалися з учителями, перевіряли матеріал для навчання дітей, спілкувалися із самими дітьми, а також оглядали аудиторії, в яких навчаються діти. За Дальтонським планом у школі повністю працюють I-III класи, натомість учителі IV-VI класів вибирають лише окремі елементи дальтонської педагогіки. Заслуговує на особливу увагу і схвалення той факт, що кожен із педагогів може сам вибирати те, що в Дальтонському плані є найбільш відповідним для його роботи. Це закладено в концептуальних засадах Дальтонського плану, які базуються на свободі, що поєднується з відповідальністю, самостійності, а також на співпраці учасників педагогічного процесу. Такі три головні засади або напрямки вважаються надзвичайно необхідними майбутній молодій людині не тільки в освіті, але й у житті [2, с. 28].

Навчальна діяльність дитини в школі за Дальтонським планом полягає в тому, що їй пропонують навчальний план, який вона має опанувати протягом тижня. Натомість дитина повинна самостійно розподілити собі час та темп праці. Отримавши такий план, дитина сама планує обсяг навчальних завдань і час, коли вона має їх виконати – в понеділок, вівторок, середу чи четвер. На кінець тижня дитина повинна перевірити, чи її план був добре запланований та складений і чи справді вона реалізувала його згідно зі своїм задумом. Звідси походить і назва – педагогіка Дальтонського плану, бо діти повинні навчитися самостійно планувати та організовувати свій час праці.

Структура «Школи для дитини» складається з одного класу дошкільного виховання (*oddział zerowy*) та 10 класів з першого по шостий основної школи (*szkoła podstawowa*). Чітко простежується динаміка школи, що свідчить про її авторитет серед батьків та педагогічної громадськості. Спочатку в ній навчалось лише 40 дітей, зараз – 140 учнів. Оскільки «Школа для дитини» має п'ятирічну традицію існування, то в п'ятих-шостих класах навчаються діти, які прийшли з інших шкіл. У школі працюють 25 учителів, серед яких найбільша кількість – це вчителі іноземної мови. Діти вивчають англійську щодня, крім того є одна година занять з носієм мови (*Native Speaker*), разом це складає сім годин на тиждень. Також із четвертого класу вивчається друга іноземна мова – французька. В школі не існує дзвінків, діти завжди перебувають з учителем і під наглядом вихователя. Як зазначає директор Анна Совінська, дитина повинна почувати себе безпечно, тому що вона є в своїй групі. В школі немає перерв, де «лавина» дітей пливе по коридору закладу. Проте є «простір», де дитина може набувати досвіду, розвиватися та гратися, одночасно почувавши себе безпечно. Завдяки цьому у закладі немає нещасних випадків і галасу, який заважає навчанню. Таким чином, школа забезпечує умови навчання з дотриманням основ безпеки, а також охорони здоров'я. Учні почували себе тут добре, тому, за словами директора, батьки обирають саме цю школу, погоджуючись із концепцією навчання за Дальтонським планом.

Заслуговує на увагу внутрішкільна система обліку результатів успішності, яка узгоджена з постановою *MENiS* (Міністерства народної освіти і спорту) з питань критеріїв оцінювання, класифікації та успіхів учнів, а також проведення екзаменів і перевірки в школах. Щороку на перших уроках учителі інформують учнів, а також їхніх батьків (на батьківських зборах) про вимоги щодо освіти, які виходять із реалізації програми навчання, а також про способи перевірки освітніх досягнень учнів. Оцінки мають бути зрозумілі для учнів та батьків. На прохання учнів чи батьків учитель, який ставить оцінки, повинен їх обґрунтувати. При оцінюванні фізичної підготовки, праці, музики і художньої культури, якщо вони не є основними предметами, особливо беруться до уваги зусилля, зроблені учнями у виконанні обов'язків, пов'язаних зі специфікою цих занять.

Облік результатів успішності у початкових класах в «Школі для дитини» – це опис дидактичних і виховних досягнень дитини, специфіки розвитку у визначеному часовому періоді, а також вказівки до подальшої роботи як дитині, так і вчителю. За таких умов оцінка виконує такі функції: діагностичну – визначає, наскільки розвинулась дитина у відповідності до вимог учителя; інформаційну – надає

інформацію, що дитина змогла опанувати, пізнати, зрозуміти і який був її внесок у працю; корекційну – відповідає на питання, над чим учень ще повинен попрацювати, що виправити, змінити, вдосконалити; мотиваційну – заохочує до саморозвитку і подальших зусиль, додає віру у власні сили та надію на досягнення успіхів; розвиваючу – ставиться як до учнів, так і до вчителів. Тобто, концентрується на дитині, але при цьому активізує вчителя, мобілізуючи його до перемін та подальшого розвитку.

Оцінювання учнів у школі здійснюється: поточною оцінкою – в щоденнику, згідно з активністю учня, а також згідно зі спостереженням його поведінки. В поточній оцінці для визначення активності учня прийнято наступні ознаки: описова форма – рецензія роботи, що здійснюється під час виконання тестів чи інших робіт; усне оцінювання – усне заохочення (похвала) на рівні класу з метою позитивного закріплення досягнень учня. Вчителі початкової школи для свого класу виробляють різного виду системи мотивування та оцінювання поточного розвитку учнів і підвищення їхніх умінь.

Згідно з вимогами Дальтонського плану, вчителі під час щомісячних зустрічей із батьками надають інформацію про карту праці дитини, розроблену індивідуально для кожного учня. Карта готується у 2 екземплярах, один з яких надається батькам, інший, підписаний учителем та учнем, архівується в папки досягнень учня. Піврічна оцінка готується у формі таблиці, тобто це опис, що визначає здібності та досягнення учня. Форма оцінки готується індивідуально кожним учителем інтеграційного навчання, а також учителями іноземних мов. Додатково вчителі організують індивідуальні зустрічі з вчителем та учнем з метою обговорення підготовлених оцінок.

З IV по VI клас учні отримують поточні оцінки, класифікаційні піврічні оцінки, а також класифікаційні оцінки на кінець року. З четвертого класу оцінка встановлюється у балах, відповідно до наступної шкали: 6 – блискуче; 5 – дуже добре; 4 – добре; 3 – достатньо; 2 – задовільно; 1 – незадовільно.

У шостому класі у Приватній основній школі *AbiS* «Школа для дитини» окружна екзаменаційна комісія в Лодзі проводить перевірку рівня опанування досягнень і вмінь, визначених у загальних стандартах Міністерства освіти. Тест має загальний та обов'язковий характер. Він проводиться в квітні, у термінах, визначених Директором Центральної екзаменаційної комісії, та триває 60 хвилин. Результати тестів установлює група екзаменаторів, визначених Директором окружної комісії. Результат тестів вписується у свідоцтво про закінчення школи, але не впливає на її закінчення. По закінченню основної школи учні продовжують навчатися в гімназії, яка може бути державним або приватним навчальним закладом і працює за загальноосвітньою навчальною програмою.

Навчання в «Школі для дитини» платне. Набір до школи відбувається у два етапи: *перший* етап – набір на основі заяв про намір навчатися у школі та запис до списку бажаючих у секретаря школи. Бажаючі вступити до школи повинні ознайомитись зі Статутом школи; *другий* етап набору проводиться директором школи. Він базується на розмові з дитиною та її батьками. Після закінчення другого етапу набору про прийняття дитини до школи на вільне місце вирішує директор школи. Позитивне рішення директора закінчується підписанням контракту з батьками дитини. Через 2 тижні після підписання контракту батьки дитини зобов'язані вплатити одноразовий внесок. Після здійснення всіх вищезазначених умов дитину приймають до школи.

Як зазначає директор Анна Совінська, батьки записують своїх дітей до «Школи для дитини» мінімум за рік, тому на наступний 2013/2014 навчальний рік уже немає вільних місць. Таким чином, батьки мають можливість вирішити, чи вибрати дану школу, чи іншу, чи погодитись на концепцію виховання даної школи, чи ні. На думку Анни Совінської, кожен має свободу вибору, і для неї кожна дитина в школі є важливою.

Органами управління школи є Директор та Педагогічна рада. В школі можуть діяти також Батьківська рада та Самоврядування учнів. Школою керує директор. Добро учня та його здоров'я є найважливішою метою, якої дотримуються всі органи школи. Вчителі та батьки «Школи для дитини» стисло співпрацюють у дидактичних і виховних справах. Співпраця особливо спрямовується на: ознайомленні батьків із завданнями та дидактично-виховними намірами школи на першому зібранні даного шкільного року; ознайомленні батьків із внутрішкільною системою оцінювання; інформуванні батьків майбутніх першокласників у червні кожного року про освітні можливості школи та форми здійснення нагляду за дітьми; встановленні терміну та форми зустрічей батьків з учителями з метою отримання повної інформації на тему поведінки, досягнень у навчанні та можливих труднощів у навчанні їхніх дітей; наданні допомоги і порад у справах виховання; організації факультативів та зустрічей зі спеціалістами в межах навчання батьківської педагогіки; врахуванні думки батьків у

виховних питаннях, особливо при розробці виховної програми школи; інформуванні про культурні, туристичні та спортивні події школи. Крім того, батьки мають право висловити свою думку щодо праці школи та представити її директору, а у подальшому – Керуючому органу.

З метою аналізу дидактично-виховної роботи закладу нами було проведено письмове опитування батьків учнів «Школи для дитини». Батьки 140 учнів школи (тобто 100%) взяли участь в опитуванні. На запитання, чи любить Ваша дитина ходити до школи, за шкалою від 1-5, де вища оцінка означає найбільше задоволення, на 5 відповіли 53% дітей, на 4 – 29%, на 3 – 12%, на 2 – 6%, на 1 – 0% дітей. На прохання навести три приклади, які є найпривабливішими для їхньої дитини в школі, батьки відповіли: похід до театру, бібліотеки, музею: 10%; шкільні заходи (наприклад, карнавал, *Halloween*, День міста): 9%; уроки англійської мови з *Native Speaker*: 7%; можливість користування комп'ютером: 7%; цікаві заняття: 9%; перебування у Світлиці: 9%; однокласники: 12%; *WF*: 9%; позакласні заняття: 14%; приємні вчителі: 14%; басейн: 7%. На запитання, чи заняття у школі є цікавими для Вашої дитини, 22% батьків відповіли, «так». 50% батьків зазначили, що більшість занять є цікавими, 22% – тільки деякі, 3% батьків відповіли, що діти рідко роблять щось цікаве і ще 3% батьків зазначили, що їхнім дітям найчастіше нудно на заняттях у школі. На питання, чи Ваша дитина може самостійно виконати домашнє завдання, 26% батьків відповіли «так, може». 58% батьків зазначили, що інколи їх дитині хтось допомагає і 16% відповіли «ні, завжди хтось допомагає».

На запитання про якість отримання інформації щодо досягнень дитини, батьки відповіли наступним чином: інформація про досягнення моєї дитини є ретельною і вичерпною: 75%; найчастіше я дізнаюся лише про проблеми у навчанні своєї дитини: 10%; мене тільки інформують про оцінки моєї дитини: 10%; мене практично не інформують про досягнення моєї дитини: 5%. На прохання навести три приклади, що є найменш приємним для їхньої дитини в школі, батьки відповіли: докучливі однокласники: 29%; вчителі, які запізнюються: 3%; занадто довгий час очікування результатів тестів: 3%; занадто багато дітей у Світлиці для молодших школярів: 3%; не подобається їдальня: 3%; приходити на заняття *WF* та басейн: 3%; носіння важкого рюкзака: 3%; не всіх дітей сприймають однаково: 3%; брак шкільних дзвінків: 3%; рідке перебування на вулиці: 3%; несмачні та холодні обіди: 7%; занадто короткі перерви: 7%; брак безкоштовних гуртків: 3%; поведінка під час занять: 3%; часті заміни: 3%; занадто довге перебування у «зеленій школі»: 3%; невелика кількість занять після школи: 3%; занадто мало часу для сніданку: 3%; занадто багато тестів: 3%; ранній початок занять: 3%; заборона користування електронними іграми: 3%; занадто малий вибір спортивних занять після школи для молодших школярів: 3%; На прохання зазначити за 5-ти бальною шкалою (де 5 – найвищий бал) переваги та недоліки школи, в якій навчається дитина, батьки відповіли: моя дитина має в школі хороших однокласників: 3.8; я можу розраховувати на допомогу вчителів у випадку проблем з моєю дитиною: 4.3; школа розвиває здібності та захоплення моєї дитини: 3.6; моя дитина постійно робить прогрес: 4.2; в школі є випадки агресії та насилля: 2.4; я хвилююсь, що в школі можуть з'явитися цигарки та наркотики: 2.1; школа добре організована і в ній панує порядок: 3.8; батьківські збори добре приготовані: 3.9; моїй дитині надається кваліфікована перша допомога шкільної медсестри: 3.2; я добре оцінюю працю секретаріату школи: 4.5.

Дані анкети дають підстави стверджувати, що в «Школі для дитини», як і у будь-якому іншому навчальному закладі, існують певні проблеми. Вони пов'язані, в основному, з вихованням, з нормальним ритмом праці та відпочинку дітей. Як зазначає Анна Совінська, вони не пов'язані лише з тим, що це приватна школа – це в цілому проблеми суспільства. До певної міри має значення і те, що не кожний із батьків розуміє концепцію нового виховання, тобто що «альтернативне» – значить «вільне». Суть альтернативної школи полягає в тому, що дорослий має усвідомити свою позицію: «я тобі допоможу, але існують межі». У «Школі для дитини» така межа існує. Підтвердженням цьому є той факт, що діти в обов'язковому порядку по понеділках приходять у формі: у хлопчиків – біла сорочка, краватка, у дівчаток – блузка, спідниця. В інші дні – з вівторка по п'ятницю – вони одягаються за своїм уподобанням. Разом з тим на одязі дитини завжди має бути герб школи. Таким способом діти презентують школу. Це є виявом поваги до школи та вчителів. Також від учнів вимагається поваги до вчителя. У своє чергу, в школі не допускаються будь-які прояви образи дітей. Таким чином, у школі реалізується співпраця як одна з головних умов упровадження Дальтонської педагогіки.

Викликає інтерес і назва школи. До певної міри вона викликала дискусії як серед педагогічної громадськості, так і, особливо, батьків учнів. Останні, як зазначає засновниця «Школи для дитини», не люблять слово «експеримент, інновації, альтернативний». Вони хочуть знати слово «видатний,

досконалий, суперкласний». Можливо, на її думку, назва «Школа для менеджера, Британська, американська, міжнародна, проєкційна школа» більшою мірою задовольнила б амбіції батьків. Але її засновники виходили з того, що дитина, за словами Корчака, є найважливіша. Тому з досвіду роботи школи можна зробити висновок, що альтернативна – це нормальна школа, тобто та, кожна ланка процесу виховання якої є важливою. Це школа, в якій не забувається, що діти та батьки мають відповідні права та обов'язки. Це ж саме стосується вчителів. Альтернативні школи – це всі ті навчальні заклади, які щось змінюють, які борються з нудьгою, зі страхом, з рутинною, лінійною та з пасивністю вчителів та учнів.

Список використаної літератури

1. Parhurst E. Wykształcenie według planu daltońskiego. – Lwów-Warszawa : Książnica-Atlas. Zjednoczone Zakłady Kartogr. i Wydawnicze Tow. Naucz. Szkół Śr. i Wyższ., S.A., 1928. – 122 s.
2. Röhnel R., Wenke H. Pedagogika planu daltońskiego. – Sor-Man, Łódź, 2011. – 203 s.
3. Sliwerski B. Recepja planu daltońskiego Helen Parkhurst w Polsce // Röhnel R., Wenke H. Pedagogika planu daltońskiego. – Sor-Man, Łódź, 2011. – S. 7–19.
4. <http://www.school4child.pl/dokumenty/Statut.pdf>

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Сметанський Микола Іванович.

Стаття надійшла до редакції 11.03.13.

Кравець І. Л. «Школа для ребенка».

В статье рассматривается Дальтонский план как возрожденная концепция альтернативного образования в Польше; как пример, приведено образовательное заведение «Школа для ребёнка», который воплощает идеи альтернативного образования в системе обновлённой модели обучения по Дальтонскому плану.

Ключевые слова: реформа, альтернативное образование, дальтонская педагогика, альтернативная школа.

Kravets I. I. «School for a child».

Dalton's plan as the revived concept of alternative education in Poland is reviewed; educational establishment "School for a child" is described as an example which implements the ideas of alternative education in the system of renewed model of education and upbringing according to the Dalton's plan.

The basis of the Dalton's plan is freedom which is combined with responsibility, independence and the cooperation of the participants of pedagogic process. These are three main components or approaches which are extremely necessary for future young person not only in education, but in life too.

Educational activity of a child in a school according to the Dalton's plan is based on the plan which is a child proposed to gain during the week. But the child must distribute time and temp of work independently. Having got such a plan the child plans the amount of educational tasks and the time when he (she) must do them: on Monday, on Tuesday or on Wednesday. At the end of the week the child must check up if the plan was well done and planned and if she (he) has really realized it according to the aim. So, the name "pedagogics of Dalton's plan" derives from here, as children must learn to plan and organize their time independently.

The respect to teachers is demanded from pupils. And any offences of children are prohibited in school. So, cooperation as one of the main conditions of implementation of Dalton's pedagogics is realized.

From the experience of work of the school we can make a conclusion that alternative school is normal one, where every link in the process of upbringing is important. This is the school where the fact that children and parents have certain rights and duties is forgotten. It is concerned teachers too. Alternative schools are all educational establishments which change anything and fight with borings, fears, routine, laziness and passiveness of teachers and pupils.

Keywords: reform, alternative education, Dalton pedagogics, alternative school.